

MINES QUE ES MENGEN/CRUSPEIXEN MUNTANYES

RICHARD RENSHAW

Mont-real, Qc, Canadà

Un documental premiat en un festival internacional, *El Dorado, la set d'or*, es va estrenar a Mont-real fa poc. A la caràtula del DVD hi una foto d'una mina combinada amb una imatge de la ciutat de Toronto. És ben encertada. La borsa de valors de Toronto incorpora el 60% de totes les companyies mineres del món. El perquè és evident: Toronto no imposa cap condició a les operacions de les companyies mineres fora del Canadà. És més: el govern canadenc les hi dona suport políticament i econòmic malgrat la contaminació ambiental i les violacions dels drets humans que provoquen.

La majoria dels governs de l'hemisferi sud també donen suport a les companyies mineres. Malgrat que els guanys que flueixen cap al govern només siguin el 4%, són enormes. En molts de casos no paguen cap mena d'impost, i no assumeixen la responsabilitat de netejar i de rehabilitar els terrenys destrossats. D'aquesta manera, les operacions mineres, subvencionades per inversionistes canadencs, s'han multiplicat arreu del món i constitueixen una enorme font de riquesa per a l'economia canadenca. Aquestes operacions es financien amb fons públics i privats de jubilacions, per fons fiduciaris i pels bancs. Les darreres dècades, la prosperitat del Canadà es basa en gran part en aquestes inversions.

Probablement, molts encara tindran la imatge d'una mina que perfora la terra cercant una veta rica de metall... Però en realitat totes aquestes vetes ja es varen esgotar. La indústria minera s'ha transformat radicalment. La tecnologia d'avui és diferent: es basa en la recuperació de quantitats proporcionalment mínimes de metall a base de processar quantitats ingents de mineral, en una àrea molt extensa. Les mines d'avui en dia són clots enormes, de centenars de metres de profunditat, i que devoren muntanyes senceres. Així és com són les mines Pascua Lima a Xile, San Luis Potosí a Mèxic, i Marlin a Guatemala. En el cas de San Luis Potosí, la mina ja s'ha cruspit la meitat de la muntanya que és el símbol de l'Estat del mateix nom. Ubicada a tan sols uns metres de la ciutat, les deixalles estan damunt de la font d'aigua potable de la ciutat. A Cerro de Pasco, Perú, l'expansió de la mina ha forçat diverses vegades l'evacuació del centre de la ciutat. La mina se l'anava cruspint.

166

Les comunitats situades a prop de les mines són bombardejades per una fressa insuportable, incloent-hi les explosions de dinamita, i les màquines gegantesques que entren i surten de la mina destrossen els camins.

Cruspir-se les muntanyes, tanmateix, tan sols és un dels problemes. A la majoria de les regions mineres, les comunitats han practicat sempre l'agricultura de subsistència. És cert que les mines ofereixen feina, però no ho fan pas en un nombre gaire elevat. I aquestes feines tendeixen a durar, com a molt, una generació. Una mina normalment no funciona pas més de 20 anys. Pels llocs de treball amb un bon sou, calen capacitats especialitzades. La majoria dels treballadors vénen de les ciutats i fins i tot de l'exterior. Aquests treballadors estableixen els seus propis assentaments a prop de la mina i a la rodalia de les comunitats amb el seu propi estil de vida i les seves necessitats urbanístiques. En alguns casos, la companyia proporciona entreteniment els caps de setmana fent-hi arribar autobusos amb prostitutes.

L'aspecte més problemàtic de la indústria minera avui en dia és, de ben segur, la separació del metall. El cianur és un element fonamental en aquesta nova tecnologia de mines a cel obert. S'empra per fer surar les deixalles, deixant el metall a part i, en aquest sentit, és un procés eficaç. Tanmateix el cianur és tòxic, extremadament tòxic. Si el cianur entra en el sistema de l'aigua, una gran extensió de terrenys agrícoles en pot quedar contaminada. Proves dutes a terme per la diòcesi de San Marcos a Guatemala han demostrat que, malgrat les declaracions de Golcorp, la companyia propietària de la mina Marlin, el riu i les capes freàtiques ja s'han contaminat amb cianur, i també amb arsènic.

A l'Amèrica Llatina moltes mines s'estableixen a zones amb poca aigua. Ben sovint la mina aprofita l'única font d'aigua: el riu. A més, en alguns casos, aquestes aigües constitueixen la font d'aigua potable de moltes comunitats humanes, fins i tot de grans ciutats. Si aquestes fonts es contaminen, el risc per a la salut de la població és enorme. A zones com ara Sipacapa a Guatemala (on hi ha la mina Marlin), ja s'hi han documentat seriosos problemes de salut, sobretot entre la

mainada. Les companyies mineres responen a aquestes queixes dient que tenen noves tecnologies que reaprofiten l'aigua per evitar la contaminació. Tanmateix, es continua constatant la filtració de tòxics que surten de les deixalles. I el que és pitjor: aquesta filtració pot continuar durant segles. La gent ha de beure l'aigua del riu o dels seus pous. També tenen por de menjar els seus propis productes.

Perú i Xile estan tan convençuts de la necessitat de promoure la indústria minera en els seus territoris que fan cas omís de les prohibicions constitucionals contra l'activitat minera. La mina de Pascua Lama està situada entre Xile i l'Argentina, i destrueix les glaceres, font important per a l'aigua potable del país. A Perú i l'Equador s'estan programant activitats mineres a zones de l'Amazònia, amb els seus ecosistemes tan fràgils i els seus densos mantells freàtics...

Arreu del món, les comunitats indígenes afectades per la indústria minera s'uneixen a altres organitzacions de la societat civil per oposar-se a les pràctiques mineres i per insistir en estàndards internacionals de responsabilitat social. Han organitzat manifestacions multitudinàries, i han dut a terme consultes populars per mostrar la seva oposició. En correspondència, els seus governs centrals els han acusat de segrestar la nació, tot i que més aviat estan defensant la salut i l'economia de tota la regió. A les comunitats ubicades a zones mineres, el perill no és tan sols per a la seva subsistència tradicional i la seva salut. També s'han dut els líders davant dels tribunals, se'ls ha acusat de terrorisme i fins i tot els han assassinat. Actualment les seves vides continuen en perill.

El setembre del 2008 es va donar un pas important, quan organitzacions d'arreu d'Amèrica Llatina es varen reunir a Bogotá, Colòmbia. La declaració final d'aquesta trobada fa una crida a una acció a nivell de tot el Continent contra les activitats mineres. Conclou dient: *"Fem una crida a la més àmplia unitat, que articuli totes les resistències contra la devastació de la gran mineria, que inclogui els pobles directament afectats, els intel·lectuals i escriptors que denuncien aquests impactes, els advocats -indígenes o no- que defensen els pobles, les institucions de drets humans, els sindicats amb una defensa integral de drets, els petits miners segons les particularitats de cada país, les ONG de suport tècnic que respecten l'autonomia de les nostres organitzacions, els consumidors que qüestionen el consumisme sumptuós de metall i els mitjans de comunicació alternatius.*

La lluita necessàriament també s'estén als països d'on provenen aquests conglomerats miners. Ja fa uns anys que a les assemblees d'inversionistes hi ha hagut intents d'influenciar les polítiques de les companyies. Però poques vegades s'ha trobat un suport majoritari. Tanmateix, algunes propostes han pogut guanyar prou suport per tal que una companyia es veiés obligada a canviar els seus plans o fins i tot a abandonar un projecte. Va ser els casos de Talisman a Sudan (Àfrica) o d'Alcan a l'Índia.

Una altra estratègia ha sigut la de conscienciar el públic per tal de forçar el govern a establir una política sobre el funcionament de companyies a l'exterior. Com a mínim aquestes companyies han d'observar els mateixos estàndards imposats en els països en els quals estan registrades. El 2006 el govern canadenc va establir un procés de Taules Rodones en resposta a un informe d'una comissió parlamentària. Les taules rodones incloïen alguns parlamentaris juntament amb representants de la mateixa indústria minera i de les ONG. Van organitzar reunions públiques a tot el país durant uns quants mesos. Al final van poder arribar a unes decisions consensuades que varen proposar estàndards per a la indústria i la creació d'una oficina de defensor del poble. El seu informe, una vegada presentat al Primer Ministre, va morir a la seva oficina.

El 2007 un autor de Mont-real va publicar un llibre titulat *Noir Canada* (Canadà Negre). És un estudi de les activitats de companyies canadenques, sobretot a l'Àfrica. Entre elles, Barrick Gold és la companyia d'or més gran. Pascua Lama és un dels seus projectes. A la Barrick li va molestar tant el llibre, que va demandar la minúscula editorial, Ecosociété, exigint-li 25 milions de dòlars. A més a més va amenaçar amb una demanda a qualsevol que suggerís que estaven duent a terme un "procés estratègic contra la participació pública". Un SLAPP en anglès és un procés contra un individu o grup, per tal de silenciar qualsevol oposició. A Canadà, encara es permeten per llei aquesta mena de processos.

Irònicament, l'especialització canadenca en els sectors forestals i de mineria és el resultat de la seva economia d'extracció i exportació dels seus propis recursos naturals. Havent perfeccionat les seves tecnologies, el Canadà ara les empra per oprimir altres pobles malgrat la contaminació ambiental que causen i la manca de respecte envers els drets humans de les poblacions afectades.